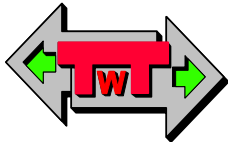
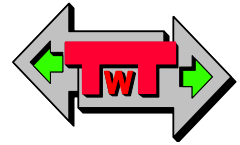

ZESPÓŁ LABORATORIÓW TELEMATYKI TRANSPORTU
ZAKŁAD TELEKOMUNIKACJI W TRANSPORCIE

WYDZIAŁ TRANSPORTU
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

LABORATORIUM PODSTAW ELEKTRONIKI

INSTRUKCJA DO ĆWICZENIA NR 4

TYRYSTOR I TRIAK

DO UŻYTKU WEWNĘTRZNEGO

WARSZAWA 2021

A. Cel ćwiczenia

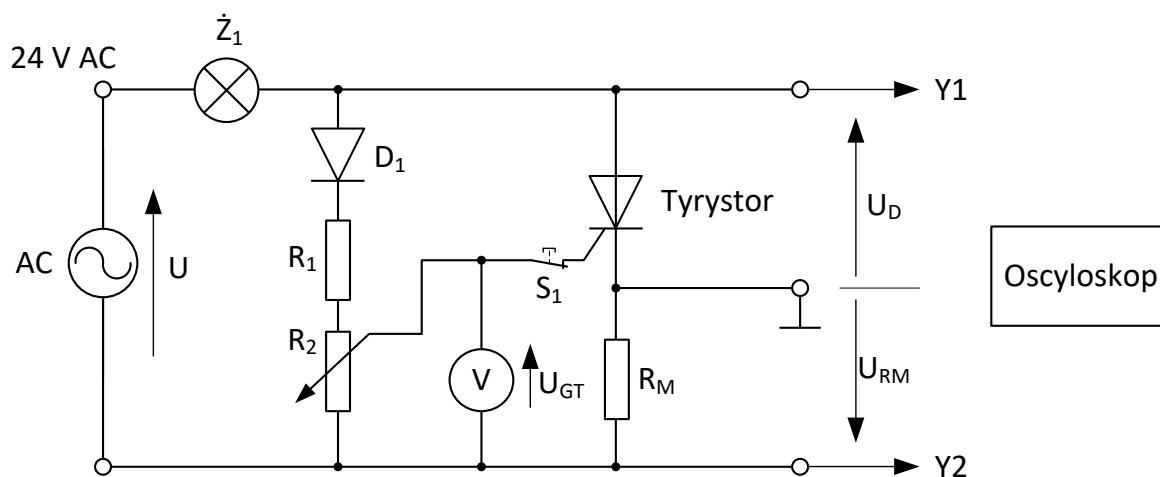
Celem ćwiczenia jest:

- zapoznanie się z właściwościami tyrystora, jego charakterystykami i parametrami,
- zapoznanie się z właściwościami triaka, jego charakterystykami i parametrami,
- praktyczne zastosowanie tyrystora i triaka.

B. Część pomiarowa rzeczywista

1) Zdejmowanie charakterystyki tyrystora

W celu zdjęcia wymaganych charakterystyk tyrystora skorzystaj z układu, przedstawionego na rysunku 1.

Rys. 1. Schemat układu do zdejmowania charakterystyk tyrystora

Ustaw oscyloskop według zaleceń Prowadzącego. Zdejmij następujące charakterystyki tyrystora:

- napięcia na tyrystorze w funkcji kąta θ : $U_D = f(\theta)$,
- napięcia na rezystancji R_M w funkcji kąta θ : $U_{RM} = f(\theta)$ oraz
- mocy wydzielanej na tyrystorze w funkcji kąta θ : $P_D = f(\theta)$,
- mocy wydzielanej na rezystancji R_M w funkcji kąta θ : $P_{RM} = f(\theta)$,

przeprowadzając pomiary dla wartości kąta θ co 12° wg tabeli 1.

Regulacji kąta dokonuj przy pomocy potencjometru R_2 , a uzyskane wyniki pomiarowe zanotuj w tabeli 1.

θ	96°	84°	72°	60°	48°	36°	24°	12°	0°
U_D [V] skut.									
U_{RM} [V]									
I_{RM} [A]									
P_D [W]									
P_{RM} [W]									

Tab. 1. Tabela pomiarowa dla tyrystora

Narysuj oscylogram przełączania tyrystora dla:

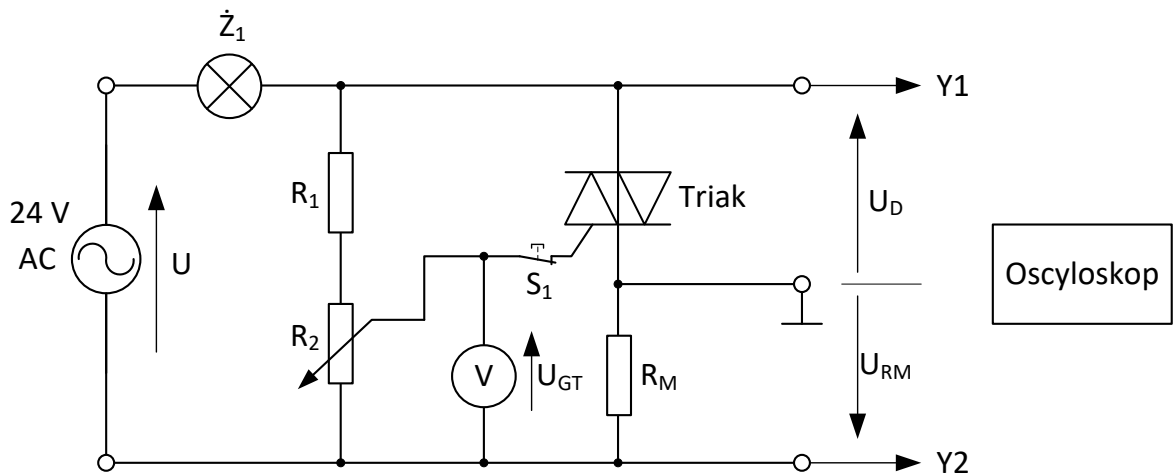
- kąta $\theta = 24^\circ$
- kąta $\theta = 48^\circ$
- kąta $\theta = 84^\circ$

Przeanalizuj uzyskane wyniki i na ich podstawie wykreśl następujące charakterystyki tyrystora:

- napięcia na tyrystorze i na rezystancji R_M w funkcji kąta θ :
 $U_D, U_{RM} = f(\theta)$,
- mocy wydzielanej na tyrystorze i na rezystancji R_M w funkcji kąta θ :
 $P_D, P_{RM} = f(\theta)$.

2) Zdejmowanie charakterystyki triaka

W celu zdjęcia wymaganych charakterystyk triaka skorzystaj z układu, przedstawionego na rysunku 2.

Rys. 2. Schemat układu do zdejmowania charakterystyk triaka

Ustaw oscyloskop według zaleceń Prowadzącego. Zdejmij następujące charakterystyki triaka:

- napięcia na triaku w funkcji kąta Θ_1 : $U_D = U_{D1} + U_{D2} = f(\Theta_1)$,
- napięcia na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_1 : $U_{RM} = U_{RM1} + U_{RM2} = f(\Theta_1)$,
- napięcia na triaku w funkcji kąta Θ_2 : $U_D = U_{D1} + U_{D2} = f(\Theta_2)$,
- napięcia na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_2 : $U_{RM} = U_{RM1} + U_{RM2} = f(\Theta_2)$,
- mocy wydzielanej na triaku w funkcji kąta Θ_1 : $P_D = P_{D1} + P_{D2} = f(\Theta_1)$,
- mocy wydzielanej na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_1 : $P_{RM} = P_{RM1} + P_{RM2} = f(\Theta_1)$,

przeprowadzając pomiary dla wartości kąta Θ_1 co 12° wg tabeli 2.

Regulacji kąta Θ_1 dokonuj przy pomocy potencjometru R_2 , a uzyskane wyniki pomiarowe zanotuj w tabeli 2.

Θ_1	72°	60°	48°	36°	24°	12°	0°
U_{D1} [V]							
U_{RM1} [V]							
Θ_2 [$^\circ$]	-	-	-				
U_{D2} [V]	-	-	-				
U_{RM2} [V]	-	-	-				

Tab. 2. Tabela pomiarowa dla triaka

Narysuj oscylogram przełączania triaka dla:

- kąta $\Theta_1 = 72^\circ$,
- kąta $\Theta_1 = 24^\circ$.

Przeanalizuj uzyskane wyniki i na ich podstawie wykreśl następujące charakterystyki dla triaka:

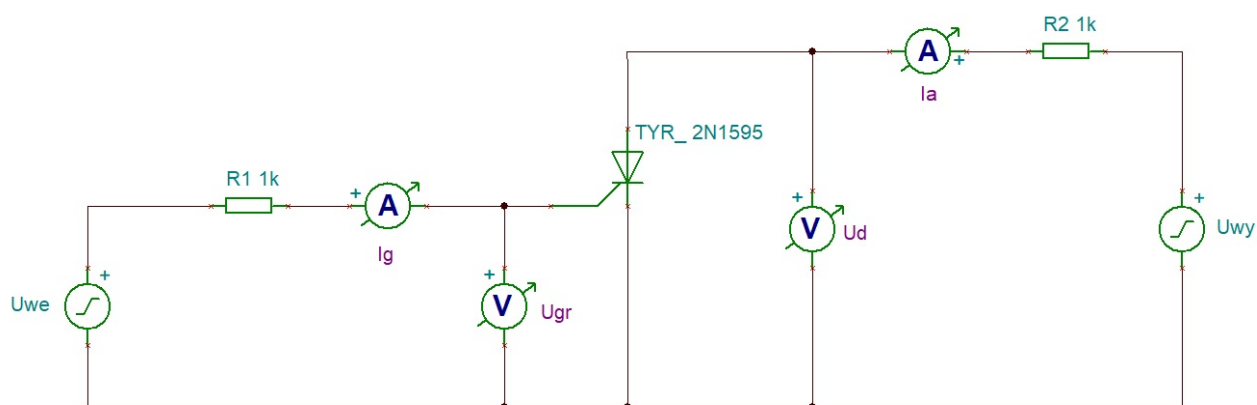
- napięcia na triaku i na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_1 :
 $U_{D1}, U_{D2}, U_{RM1}, U_{RM2} = f(\Theta_1)$,
- napięcia na triaku i na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_2 :
 $U_{D1}, U_{D2}, U_{RM1}, U_{RM2} = f(\Theta_2)$,
- mocy wydzielanej na triaku i na rezystancji R_M w funkcji kąta Θ_1 :
 $P_{D1}, P_{D2}, P_{RM1}, P_{RM2} = f(\Theta_1)$.

Przy załączonym triaku wciśnij przycisk S_1 . Opisz co zaobserwowałeś.

C. Część pomiarowa wirtualna

Zdejmowanie charakterystyki tyrystora

W celu zdjęcia wymaganych charakterystyk tyrystora w programie Tina narysuj schemat układu zgodnie z rysunkiem 3.

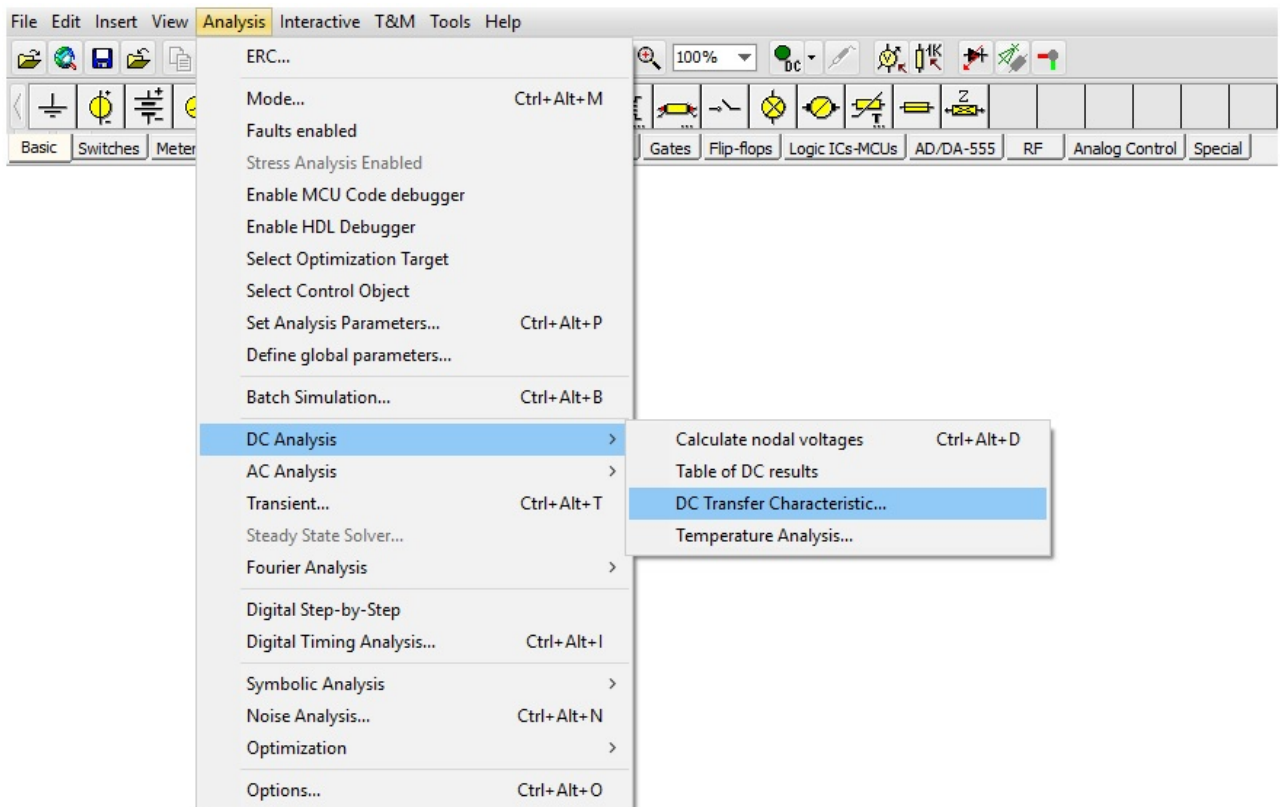

Rys. 3. Schemat układu do zdejmowania charakterystyk tyrystora w programie Tina

Zdejmij następujące charakterystyki tyrystora w stanie przewodzenia:

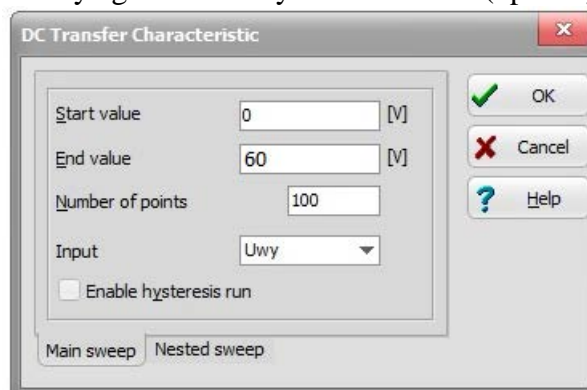
- napięcia na tyrystorze w funkcji napięcia wyjściowego: $U_D = f(U_{wy})$, przyjmując wartości prądu: $I_G = 0A$ (tabela 3),
 $I_G = 740\mu A$ (tabela 4) oraz
 $I_G = 1,48mA$ (tabela 5),
- napięcia na tyrystorze w funkcji napięcia wejściowego: $U_D = f(U_{we})$, przyjmując wartości napięcia wyjściowego: $U_{wy} = 10V$ (tabela 6),
 $U_{wy} = 20V$ (tabela 7) oraz
 $U_{wy} = 30V$ (tabela 8).

Aby tego dokonać przeprowadź analizę typu DC Transfer Characteristic, wybierając wspomniany typ analizy z zakładki Analysis (patrz rysunek 4),

Rys. 4. Wybór rodzaju analizy – DC Transfer Characteristic

zaś wymagane dla niej parametry zgodnie z danymi z tabel 3÷8 (np. tak jak na rysunku 5).

Rys. 5. Przykładowe parametry analizy DC Transfer Characteristic

Uzyskane wyniki pomiarowe zanotuj w tabelach 3÷8.

$I_G = 0A$											
U_{wy} [V]	0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
U_D [V]											

Tab. 3. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{wy})$ przy $I_G = 0A$

$I_G = 740\mu A$											
U_{wy} [V]	0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
U_D [V]											

Tab. 4. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{wy})$ przy $I_G = 740\mu A$

$I_G = 1,48mA$											
U_{wy} [V]	0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
U_D [V]											

Tab. 5. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{wy})$ przy $I_G = 1,48mA$

$U_{wy} = 10V$											
U_{we} [V]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_D [V]											

Tab. 6. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{we})$ przy $U_{wy} = 10V$

$U_{wy} = 20V$											
U_{we} [V]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_D [V]											

Tab. 7. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{we})$ przy $U_{wy} = 20V$

$U_{wy} = 30V$											
U_{we} [V]	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
U_D [V]											

Tab. 8. Tabela pomiarowa $U_D = f(U_{we})$ przy $U_{wy} = 30V$

Przeanalizuj uzyskane wyniki i na ich podstawie wykreśl następujące charakterystyki tyrystora:

- napięcia na tyrystorze w funkcji napięcia wyjściowego:

$$U_D = f(U_{wy}) \text{ przy } I_G = \text{const.},$$

- napięcia na tyrystorze w funkcji napięcia wejściowego:

$$U_D = f(U_{we}) \text{ przy } U_{wy} = \text{const.}$$

D. Wyposażenie

Elementy układu:

Rezystor $R_M = 10 \Omega$ .....szt. 1

Rezystor $R_1 = 100 \Omega$ .....szt. 1

Potencjometr $R_2 = 10 \text{ k}\Omega$ .....szt. 1

Dioda D_1 1N4007 .....szt. 1

Tyrystor TYN1012.....	szt. 1
Triak BT 137/800.....	szt. 1
Żarówka $\dot{Z}_1$ 24V/3W.....	szt. 1
Żarówka $\dot{Z}_2$ 12V/2W.....	szt. 1
Wyłącznik S_1	szt. 1
Generator przebiegów prostokątnych z czujnikiem dotykowym.....	szt. 1

Sprzęt pomiarowy:

Cyfrowy miernik uniwersalny.....	szt. 2
Oscyloskop dwukanałowy.....	szt. 1

Źródło zasilania:

Zasilacz prądu przemiennego 24V~.....	szt. 1
Zasilacz 12 V~	szt. 1

Akcesoria:

Płyta montażowa	szt. 1
Komplet przewodów	szt. 1

Komputer z oprogramowaniem do symulacji TINA.....	szt. 1
---	--------

E. Zagadnienia do opracowania

1. Zasada działania tyrystora.
2. Zasada działania triaka.
3. Charakterystyka prądowo-napięciowa tyrystora i stany pracy.
4. Charakterystyka prądowo-napięciowa triaka i obszary pracy.
5. Podstawowe własności tyrystorów (stan blokowania, stan przewodzenia). Przedstawienie tych stanów na charakterystyce prądowo-napięciowej.
6. Sposoby sterowania tyrystorów, włączanie i wyłączanie tyrystora.
7. Straty mocy w tyrystorze.

F. Literatura

1. Dobrowolski A., Jachna Z., Majda E., Wierzbowski M.: „Elektronika - ależ to bardzo proste!”. Wydawnictwo BTC, 2013.
2. Horowitz P., Hill W.: „Sztuka elektroniki. Tom I i II”. Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2013.
3. Kaźmierkowski M., Matysik J.: „Wprowadzenie do elektroniki i energoelektroniki”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2005.
4. Rosiński A., Dudek E., Krzykowska K., Kasprzyk Z., Stawowy M., Szmigiel A.: Podstawy elektroniki. Laboratorium, 2019, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-991-0, 155 s.
5. Rosiński A., Dudek E., Krzykowska K., Kasprzyk Z., Stawowy M., Szmigiel A.: Elektronika. Laboratorium, 2019, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-992-7, 181 s.
6. Tietze U., Schenk C: „Układy półprzewodnikowe”. Wydawnictwa Naukowo Techniczne, 2009.
7. Wawrzyński W.: „Podstawy współczesnej elektroniki”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2003.